

A szabad és a nyílt forráskódú szoftver fogalma

Készítette a Közigazgatási és Igazságügyi minisztérium E-közigazgatási
Szabad Szoftver Kompetencia Központja
Budapest, 2013

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai
Regionális Fejlesztési Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Kódszám: EKOP–1.2.15

Ez a Mű a Creative Commons Nevezd meg! – Így add tovább! 3.0 Unported
Licenc feltételeinek megfelelően szabadon felhasználható.

A dokumentum legfrissebb változata letölthető a honlapunkról:

<http://szabadszoftver.kormany.hu/>

Tartalomjegyzék

A szabad szoftver definíciója.....	2
Nyílt forrású szoftver.....	3
A nyílt forrású szoftver definíciója.....	3
FOSS, „Software libre”, FLOSS.....	4
Copyleft licenc.....	4
Megengedő licencek.....	4
Public domain (közkincs).....	5

A szabad és a nyílt forráskódú szoftver fogalma

A szabad szoftver definíciója

Közigazgatási és Igazságügyi minisztérium E-közigazgatási Szabad Szoftver Kompetencia Központja által készített tanulmányok a szabad szoftverekről¹ szólnak, amelyeket sokszor nyílt forrásúnak is neveznek. Ez a fejezet ismerteti, hogy mit jelentenek ezek a kifejezések, van-e köztük különbség?

A szabad szoftver fogalmát az egyesült államokbeli Free Software Foundation (FSF) definiálta² először. Az ő értelmezésükben egy szoftver akkor szabad, ha az alábbiak teljesülnek:

- **Tetszőleges célra történő szabad felhasználás:** A szabadság feljogosít arra, hogy a programot bármilyen személy vagy szervezet bármilyen számítógéprendszeren, tetszőleges céllal futtassa, és erről nem kell előzőleg értesíteni sem a fejlesztőt, sem más.
- **Szabad tanulmányozhatóság és igény szerinti módosíthatóság:** Lehetőséget nyújt, hogy a felhasználó a rendszert a szükségleteikhez (precondition) igazítsa, akár átalakítsa, viszont ennek alapvető feltétele, hogy hozzáférjen a forráskódhoz. Ezenkívül jogosult arra, hogy a módosított változatot saját céljaira – mind munkájához, mind szórakozásához – felhasználja anélkül, hogy egyáltalán említést tenne a módosított változatok létezéséről. Ahhoz, hogy közzétegye a változtatásokat, senkit sem kell külön értesítenie.
- **Másolatok szabad terjeszthetősége:** Garantálja, hogy a készült másolatokat bárki közzétehesse, megossza a szoftverrel kapcsolatos tapasztalatait, a további felhasználók segítése érdekében.
- **Szabad továbbfejleszthetőség, és az eredmény szabad közzététele:** Biztosítja, hogy a szoftvert bárki tökéletesítse, és az általa finomított változatot közzétegye, az ahhoz tartozó forráskóddal együtt.

A 2. és 4. pont feltételezi a szoftver forráskódjának rendelkezésre állását, ami nélkül a feltételek gyakorlatilag megvalósíthatatlanok lennének. A fenti jogok visszavonhatatlanok kell legyenek.

Azokat a szoftverlicencket, amelyek megadják a szoftver felhasználóinak a fenti jogokat, szabad szoftverlicenckeknek nevezzük. Ezek közül a legjelentősebbek: GPL, LGPL, BSD, MPL, EUPL. Ezek részletes ismertetését a jelen tanulmány „Fontosabb szabad szoftver licenckek jellemzői” című fejezete tartalmazza.

¹ <http://www.gnu.org/philosophy/free-sw.en.html>

² <http://fsfe.org/about/basics/freesoftware.en.html>

Nyílt forrású szoftver

A kilencvenes évek végének kedvező gazdasági környezetében egyesek úgy vélték, eljött az idő a szabad szoftverek szélesebb körű elfogadtatására a gazdaság szereplőivel. Emiatt marketingkampányba kezdtek, amely a szabad szoftvereket technikai szempontból népszerűsítette, és elkerülte az FSF filozófiai, etikai és társadalmi szempontjainak használatát. Így született meg a nyílt forrású (open source) kifejezés, amely alapvetően ugyanazokra a szoftverlicencekre és szoftverekre vonatkozik, mint a szabad szoftver. További motivációt jelentett az angol free szó kettős jelentése (szabad és ingyenes), amely félreérthető. A marketingkampányt az Open Source Initiative (OSI) nevű közhasznú társaság koordinálja.

A nyílt forrású szoftver definíciója

A nyílt forrás³ az OSI értelmezésében licencekre vonatkozik. Egy licenc akkor nyílt forrású, ha megfelel a következő feltételeknek (Vörösbaranyi Zoltán és Sipos Ágnes magyar fordítása⁴):

1. **Szabad terjeszthetőség:** A licenc nem korlátozhatja a szoftver értékesítését vagy továbbadását több, különböző forrásból származó programot tartalmazó gyűjtemény elemeként. A licenc nem követelhet meg ilyen jellegű terjesztés vagy eladás után fizetendő jogdíjat, egyéb díjat vagy illetéket.
2. **A forráskód elérhetősége:** A programnak tartalmaznia kell a forráskódot is, valamint engednie kell a forráskód és a lefordított, futtatható kód terjesztését is. Ha a terméket a forráskód nélkül terjesztik, akkor a forráskódnak méltányos áron elérhetőnek kell lennie (az ár nem lehet magasabb, mint a másolás indokolt költsége). Ajánlott megoldás, hogy a forráskódot az interneten külön díj nélkül letölthetően közzétegyék. A forráskód formája olyan legyen, ahogyan azt egy programozó írná. Szándékosan összekuszált forráskód nem engedélyezett. A forráskód továbbá nem lehet semmiféle köztes formátum, például előfeldolgozó (preprocesszor) vagy kódátalakító (transzlátor) kimenete.
3. **Származtatott művek létrehozásának engedélyezése:** A licencnek lehetővé kell tennie a módosításokat és a származtatott művek előállítását, valamint ezek terjesztését az eredeti program licencével megegyező feltételek mellett.
4. **A szerző forráskódja sértetlenségének biztosítása:** A licenc csak abban az esetben korlátozhatja a módosított forráskód terjesztését, ha megengedi, hogy a forráskódot a fordításkori változtatásokat szolgáló módosító „patch”-állományokkal együtt terjesszék. A licenc megkövetelheti, hogy a származtatott műveknek más nevet vagy verziószámot adjanak.
5. **Személyek vagy csoportok megkülönböztetésének tilalma:** A licenc nem tehet megkülönböztetést személyek vagy személyek csoportjai tekintetében.
6. **Különböző felhasználási területek megkülönböztetésének tilalma:** A licenc nem korlátozhatja a program használatának területét vagy szándékát. Például nem korlátozható az üzleti célok megvalósítására, vagy genetikai kutatás céljára történő felhasználás.
7. **A licenc terjeszthetősége:** A program felhasználását illető jogoknak bármiféle külön engedélyezési eljárás nélkül kell vonatkozniuk minden felhasználóra.
8. **A licenc nem vonatkozhat kizárólag egy termékre:** A programhoz fűződő jogok nem függhetnek attól, hogy a program része-e egy adott programcsomagnak. Ha az eredeti programcsomag

³ <http://opensource.org/docs/osd>

⁴ <http://www.free-soft.org/mirrors/www.opensource.org/docs/osd-hungarian.php>

részét képező programot külön terjesztik, akkor az eredeti programcsomagot használókra érvényes jogoknak kell vonatkozni azokra is, akik a programhoz külön jutottak hozzá.

9. **A licenc nem korlátozhat más szoftvert:** A licenc nem tartalmazhat olyan korlátozásokat, amelyek a programmal együtt terjesztett más programokra vonatkoznak. Például a licenc nem írhatja elő, hogy az azonos adathordozón található többi program is nyílt forrású legyen.
10. **A licencnek technológiасemlegesnek kell lennie:** A licenc egyik rendelkezése sem függhet adott technológiától vagy felhasználói felület-fajtától.

Látható, hogy ezek a feltételek lényegüket tekintve megfelelnek az FSF definíciójának, azt csupán technikai részletkérdések szabályozásával bővítik.

FOSS, „Software libre”, FLOSS

A fenti két definíció létezése súrlódásokhoz vezetett a két szervezet tagjai és szimpatizánsai között. Ennek elkerülése érdekében került bevezetésre a FOSS (Free, Open Source Software) kifejezés, amely a mindkét definíciónak megfelelő szoftverekre vonatkozik.

Az Európai Bizottság egyik dokumentumában jelent meg a „Software libre” kifejezés, amely a szabad szoftverekre úgy vezet be egy új nevet, hogy a free szó kettős jelentéséből fakadó félreértéseket elkerülje, azonban új definíciót nem ad. Magyar változata nem terjedt el.

A FLOSS⁵ kifejezés ezek egyesítése: Free, Libre Open Source Software, amely egyszerre kerüli el a free szó kettős jelentéséből fakadó félreértéseket, és a definíciók közti választást.

Copyleft licenc

A szabad szoftverekkel kapcsolatban gyakran találkozhatunk a copyleft licenc⁶ fogalmával. Ez az elnevezés egy szójáték, a copyright (szerzői jog) megfordítása. Míg a hagyományos copyrightot arra tervezték, hogy elvegyen bizonyos jogosultságokat a felhasználótól, a copyleft bizonyos jogokat ad a felhasználónak, és biztosítja, hogy azok a felhasználó által végrehajtott és továbbterjesztett módosításokra is vonatkozzanak, így „elidegeníthetetlen köztulajdon” hozható létre, egyidejűleg jótáll azért, hogy egy alkotásból származtatott valamennyi alkotás szabad marad. Ha ezt a megoldást alkalmazzák, úgy a származtatott alkotást ugyanazokkal a feltételekkel kötelező terjeszteni, mint az eredetit. A származtatott alkotás definíciója azonban nem minden licenc esetén azonos, ez alapján megkülönböztethetők erős és gyenge copyleft licenckek. Az erős copyleft licenckek szerint származtatott alkotás az is, amely futási időben kerül a szoftverrel összeszerkesztésre, így annak is szabad szoftvernek kell lennie. Ilyen például a GPL. A copyleft licenckek másik, jellemzően programkönyvtárakra alkalmazott része megengedi, hogy futási időben nem szabad szoftverrel kerüljön összeszerkesztésre, és csak magának az eredeti szoftvernek a módosításait kell szabad szoftverré tenni. Ilyen például az LGPL, MPL, EUPL.

Megengedő licenckek

Megengedő licenckeknek⁷ azokat a szabad szoftveres licencket nevezzük, amelyek nem követelik meg, hogy a származtatott munkák azonos licenc alatt kerüljenek kiadásra. Az egyetlen előírás jellemzően az eredeti szerző feltüntetése a továbbterjesztett szoftverben. Az ilyen licencű szoftve-

⁵ <http://en.wikipedia.org/wiki/FLOSS>

⁶ <http://www.gnu.org/copyleft/copyleft.html>

⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Permissive_free_software_licences

rekből származtatott szoftvereket akár zárt licenc alatt is közzé lehet tenni. Ebbe a kategóriába például a BSD, Apache és MIT licencek tartoznak.

Public domain (közkincs)

A **public domain** (*közkincs*) olyan programoknál használatos fogalom, amelyek nem élveznek jogi oltalmat – mert lejárt a szerzői jog védelmi ideje vagy a szerző ad felmentést az oltalom alól –, továbbá ingyenesek, és felhasználásukra a jog nem ír elő korlátozást.